

Administratīvās apgabaltiesas tiesneša Ojāra Priedīša

ADMINISTRATĪVĀS APGABALTIESAS DARBĪBAS ATTĪSTĪBAS KONCEPCIJA

Tiesu administrācijas Personālvadības un juridiskais departaments ar 2022.gada 19.aprīļa paziņojumu izsludināja konkursu uz Administratīvās apgabaltiesas priekšsēdētāja amatu. Vadoties no likuma "Par tiesu varu" un atbilstoši Tieslietu padomes ar 2019.gada 15.marta lēmumu Nr.6 apstiprinātajai Rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētāja vietnieka un tiesu nama priekšsēdētāja izvirzīšanas un iecelšanas kārtībai, kā pretendents uz apgabaltiesas priekšsēdētāja amatu iesniedzu Administratīvās apgabaltiesas darbības attīstības koncepciju.

Stratēģiskā vadība

Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 35.pantu ir viena no sešām apgabaltiesām, turklāt vienīgā apgabaltiesa, kuras darbības teritorija ir visa Latvijas Republikas administratīvā teritorija. Kandidējot uz Administratīvās apgabaltiesas priekšsēdētāja amatu, uzskatu par nepieciešamu paust viedokli, ka Administratīvās apgabaltiesas darbība pašreizējā laika posmā ir vērtējama kā atbilstoša normatīvo aktu prasībām un labiem pārvaldības principiem. Pašreiz tiesai abās tās darbības sfērās – tiesa kā tiesa un tiesa kā iestāde, nav identificējamās tādas jomas, kurās nekavējoši ir jāveic radikālas izmaiņas. Līdz ar to visaptverošais stratēģiskais mērķis ir definējams kā Administratīvās apgabaltiesas turpmākas sekmīgas darbības, īstenojot tiesas kontroli pār izpildvaras darbību konkrēto publiski tiesisku attiecību ietvarā, nodrošināšana.

Tiesas darbā akcentējams, ka aiz katras lietas ir jāspēj saskatīt cilvēks vai kāda sabiedrības grupa, kuru tiesību un tiesisko interešu aizsardzība ir kopējais visas tiesu sistēmas uzdevums.

Nenoliedzami, ir jāturpina saglabāt tādas vērtības kā tiesas neatkarība un pieejamība, lietu izskatīšana saprātīgos termiņos, sagatavojot kvalitatīvi argumentētus nolēmumus, tādējādi stiprinot uzticamību tiesu varai. Šīs ir vispārzināmas, tiesu sistēmā apzinātas vērtības, kuras kā mērķi sasniedzami šādu pasākumu kopuma rezultātā:

- apkopojot un analizējot informāciju par lietu izskatīšanas termiņiem;
- pārskatot un uzlabojot lietu sadales plāna efektivitāti, tais skaitā sekojot līdzī izmaiņām lietu kategorijās un apjomos, kuras izskata pirmās instances tiesā;
- noskaidrojot un mazinot lietu izskatīšanu kavējošos apstākļus;
- nodrošinot tiesas kolēģiju saskanīgu darbību;
- informējot sabiedrību gan par lietu izskatīšanas rezultātiem, gan par lietu izskatīšanas gaitu.

Minētajam pasākumu kopumam - sinerģijā ar tiesnešu un atbalsta personāla tālākizglītības procesu, ir jānodrošina sekmīga, sabiedrības interesēm atbilstoša darbība. Vienlaikus, ņemot vērā, ka Administratīvā apgabaltiesa savā darbībā kopumā ievēro lietu izskatīšanas termiņa standartus, nolēmumu argumentācijas kvalitātes standarta paaugstināšanas mērķa sasniegšanas nolūkā lietu izskatīšana īsākos termiņos vai lielākā skaitā, iepretim lietu padziļinātai un kvalitatīvai izpētei, nebūtu izceļamas kā virsvērtības.

Kā viens no līdzekļiem šo mērķu sasniegšanai būtu minama sagatavošanās tiesas sēžu organizēšana, jo īpaši lietās, kuras Administratīvā apgabaltiesa izskata kā pirmās instances tiesa. Padziļināta un rūpīga lietu izpēte arī korespondētu Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta paustajam viedoklim par nepieciešamību samazināt atcelto nolēmumu un apelācijas instancē atgriezto lietu skaitu.

Papildus tiesas stratēģiskās vadības tvērumā kā būtiskākie, nākotnē vērstie, uzdevumi būtu identificējami, pirmkārt, tiesas sagatavošana elektronisko lietu izskatīšanai, otrkārt, tiesas darba norišu pārkārtošana saistībā ar ārkārtas situācijas valstī izbeigšanos un Krievijas Federācijas veiktā militārā iebrukuma Ukrainā radītajām sekām.

Elektroniskā lieta – atbilstoši Administratīvā procesa likuma 112.² panta pirmajai daļai un Pārejas noteikumu 26.punktam, no 2023.gada 1.decembra administratīvajā procesā tiesā lietvedību kārtu elektroniskajā lietā. Pašreizējā brīdī nedz Administratīvās apgabaltiesas tiesnešiem, nedz atbalsta personālam nav nodrošināta nepieciešamā apmācība un infrastruktūra, lai gaidāmā pāreja uz visaptverošu tiesvedības procesu elektroniskajā vidē neradītu bažas par sekmīgu un kvalitatīvu lietu izskatīšanu. Saistībā ar šo notikumu pastiprināti būs nepieciešams sekot līdzī piedāvāto apmācību apjomam un kvalitātei, kā arī sadarbībā ar Tiesu administrāciju un Tiesu namu aģentūru būs nepieciešams pielāgot tiesas infrastruktūru.

Ārkārtas situācijas beigu un karadarbības izraisītās pārmaiņas – ārkārtas situācijas laikā Administratīvā apgabaltiesa sekmīgi turpināja savu darbību, vienlaikus noteiktie saskarsmes ierobežojumi ietekmēja (palēnināja) pirmās instances darbību. Līdz ar ārkārtas situācijas beigām ir likumsakarīgi gaidīt izskatāmo lietu skaita pieaugumu. Vienlaikus, izbeidzoties ierobežojumiem lietu izskatīšanai klātienē, ir saglabājama un veicināma lietu izskatīšana video konferenču režīmā, kas sevi ir pierādījis kā efektīvs un resursus taupošs lietu izskatīšanas klātienē veids.

Ir nepieciešams arī prognozēt, kā tiesas darbu ietekmēs izmaiņas sociālajā un tiesiskajā vidē, kuras rada karadarbība Ukrainā. Proti, Latvijā reģistrēto bēgļu skaits jau aprīļa mēnesī pārsniedza 25 000 un turpina palielināties. Tas neizbēgami radīs šo personu saskarsmi ar valsts publisko varu īstenojošajām iestādēm, līdz ar ko ir nepieciešams savlaicīgi aktualizēt jautājumu par šo personu informētību par piekļuvi tiesai un tiesas kapacitātes, piemēram, ar tulku, nodrošināšanu.

Tiesnešu vadība

Tiesnešu vadības pamatmērķis ir nodrošināt sekmīgu un savlaicīgu lietu izskatīšanu, kas tiešā veidā korelē ar tiesas stratēģisko mērķu sasniegšanu. Šis pamatmērķis ir īstenojams:

- nodrošinot vienmērīgu tiesnešu noslodzi, gan ievērojot lietu skaitu, gan to saturisko apjomu;
- radot un uzturot pēc iespējas labākus darba apstākļus, tai skaitā pienākumu veikšanu attālinātajā režīmā;
- sekmējot tiesnešu profesionālo iemaņu attīstību un tālākizglītību;
- nodrošinot kvalitatīvu un motivētu atbalsta personālu;
- analizējot un darba sanāksmēs apspriežot tiesu praksi, apzinot cēloņus, kas bija par pamatu apgabaltiesas nolēmumu atcelšanai pilnībā vai daļā kasācijas instances tiesā;
- veicinot regulāras attiecīgās specializācijas tiesnešu sanāksmes gan aktuālo problēmjautājumu apspriešanai, gan kopējo tiesību apakšnozares attīstības tendenču apzināšanai, kā arī labo prakses piemēru apzināšanai.

Tiesnešu vadības aspektā liela nozīme ir tiesā strādājošo tiesnešu skaitam. Pašreiz tiesā strādā 19 tiesneši. Ievērojot to, ka lietu izskatīšana notiek trīs tiesnešu sastāvā, tad optimāls ir risinājums, kad ir pilni sastāvi un tiesas priekšsēdētājs. Līdz ar to optimālais tiesnešu skaits būtu pašreiz paredzētie 22 tiesneši. Vienlaikus tiesnešu skaita un noslodzes rādītāju tvērumā nākotnē vērā būtu ņemamas arī prognozējamās izmaiņas saistībā ar kolēģu došanos pensijā.

Tiesnešu vadības jautājumam ir nepieciešams pievērsties arī no cilvēkresursu vadības viedokļa, proti, tiesneša veikspējas kapacitāte nav uzlūkojams kā konstants vai nepārtraukti progresējošs lielums. Tiesneša amata pienākumu pildīšana likumsakarīgi rada profesionālo nogurumu. Ievērojot to, ka tiesas priekšsēdētāja rīcība ir ļoti ierobežots pozitīvo ietekmēšanas līdzekļu skaits, tad risinājums veikspējas saglabāšanai ir specializācijas periodiska maiņa un papildus apmācības iespējas.

Atzīmējams, ka tiesnešiem ir nodrošinātas daudzveidīgas iespējas piedalīties dažādos apmācības procesos, gan Latvijā, gan ārvalstīs, tādējādi ir pamats sagaidīt, ka uzlabosies tiesnešu prasmes tiesvedības procesu organizēšanā, un tam savukārt ir jānodrošina, ka tiek saglabāta gan veikspēja, gan paaugstinās nolēmumu argumentācijas kvalitāte.

Personāla vadība

Mērķis nodrošināt kvalitatīvu tiesas kā tiesas un tiesas kā iestādes darbību – sniegt kvalificētu un savlaicīgu atbalstu tiesnešiem viņu amata pienākumu pildīšanas ietvarā, kā arī nodrošināt kvalitatīvu un uz personu vērstu klientu (lietas dalībnieku) pakalpojumu sniegšanu. Šie pamatmērķi ir īstenojami:

- tiesas iespēju robežās īstenojot ieinteresēta un iespējami augsti kvalificēta personāla atlasī;
- sadarbībā ar Tiesu administrāciju veicinot kvalitatīvas un kvantitatīvas tiesnešu atbalsta personāla apmācības;
- veicinot tiesas darbinieku piederības sajūtu tiesai, uzverot viņu darba nepieciešamību;

- aktualizējot jautājumu par tiesas darbinieku atalgojuma konkurētspēju un meklējot iespējas šī atalgojuma paaugstināšanai;
- radot un uzturot pēc iespējas labākus darba apstākļus, tajā skaitā pienākumu veikšanu attālinātajā režīmā;
- izzinot un uzklausot darbinieku viedokli par pasākumiem, kas veicami tiesas darba un klientu apkalpošanas uzlabošanai.

Būtiskākais uzdevums personāla vadības jautājumu risināšanā būtu iespēju apzināšana konkurētspējīga atalgojuma nodrošināšanai. Saskaņā ar Tieslietu padomes 2020.gada 10.februāra lēmumu Nr.11 izveidotā Augstākās tiesas darba grupa ir veikusi izpēti, lai noskaidrotu faktorus, kas ietekmē tiesvedības ilgumu Latvijas tiesās. Izpētes ietvaros veiktajās aptaujās konstatēts, ka viens no efektīvākajiem līdzekļiem tiesas darbības kapacitātes palielināšanai ir esošo tiesnešu nodrošināšana ar augsti kvalificētu atbalsta personālu. Piemēram, uz noteiktu laiku piesaistot augstas kvalifikācijas darbiniekus, kas tiesnešiem palīdzētu atrisināt izveidojušos lietu „sastrēgumus”. Apgabaltiesas personāla vadības jautājuma tvērumā, ievērojot tiesā gan apelācijas, gan pirmajā instancē izskatāmo lietu sarežģītību, šāda kvalificētu konsultantu piesaiste vērtējama kā ļoti vēlama.

Apsverams būtu arī jautājums par sadarbību ar augstskolām, ar mērķi ieinteresēt un piesaistīt iespējami labākos absolventus darbam tiesā.

Administratīvā vadība

Tiesas administratīvās vadības mērķis ir tiesas kā iestādes resursu optimāla izmantošana labākā rezultāta iegūšanai. Šis mērķis ir īstenojams:

- sniedzot tiesas darbiniekiem nepieciešamos skaidrojumus par kopējiem tiesas mērķiem un to sasniegšanas veidiem, un viņu nozīmību šajā procesā, tādējādi veicinot koordinētu savstarpējo sadarbību;
- veicot izvērtējumu un noskaidrot darbinieku viedokli, vai ir procesi, kurus iespējams pielāgot vai pārveidot darba produktivitātes paaugstināšanai;
- saziņā ar priekšsēdētāja vietnieku, tiesas kancelejas vadītāju un tiesas administratoru plānojot tiesas kā iestādes darbību;
- aktīvi sadarbojoties ar pārējām tiesu instancēm, Tiesu administrāciju un Tiesu namu aģentūru, lai nodrošinātu tiesu ar mūsdienu prasībām atbilstošiem tehnoloģiskiem risinājumiem.

Noslēgumā vēlos uzsvērt, ka kopumā kā Administratīvās apgabaltiesas darbības ideālais sasniedzamais modelis būtu tāds, ka arī zaudējušais lietas dalībnieks atzītu tiesvedības procesa un lietas iznākuma taisnīgumu, kā arī viņam kā klientam, kurš izmanto valsts nodrošinātu pakalpojumu, sniegto augsto apkalpošanas standartu.

Rīgā
2022.gada 2.maijā

Ojārs Priedītis